

עבודת ה' - דעה את אלוקי אביך ועבדו

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון קב - פרשת צו-הגדול - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ועבדתם את העבודה הזאת:

ההשקפה של עובד ה' לחג הפסח

עמוד ה'

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

שיעור על שבת הגדול (פרשת צו תשס"ב)

בעשור לחודש הזה:

הזה:

ענין לקיחת

קרבן פסח

ביום השבת

דוקא

א. אני ולא השליח: הנהגת הטבע הוא כשלוחו של הקב"ה

קרבן פסח בא להכניע עבודה זרה | בשני שמות עיקריים נקרא הקב"ה: שם הוי"ה - שורש הנהגה הגלויה, שם אלקים - שורש הכינויים ומקור הטבע | המלאכים נקראים בשם 'אלקים', לפי שהינם שליחים להנהגת העולם הטבעי | כאשר אין הנהגת הבורא מתגלה ע"י השליחים - יוצא מזה טעות של ע"ז | שורש חטא דור אנוש - שהפרידו את כוחות הטבע מהבורא | משה רבינו מבטל ע"ז בנאמנותו להקב"ה

ב. ויום השביעי שבת לה': בשבת קודש מתגלה הנהגה של הקב"ה בעצמו

בשבת קודש מתגלה פנימיות חיות הבריאה, ואין שם אלקים מסתיר על שם הוי"ה | מצות 'עונג שבת' היא באופן של 'אתהפכא', כיון שמתגלה שעצם האדם היא הנשמה | שמירת שבת מבטלת פגם ע"ז ע"י התגלות 'דעת דמשה' | קרבן פסח בא מצאן הנמשכת אחר הרועה - רומז להמשכת נפש הבהמית אחר הנשמה | הנהגת העולם בחול ע"י מלאך מט"ט, אך ביום השבת מתגלה דרגת 'שם הוי"ה'

ג. לא יוסיף להגלותך: שורש הגאולה לכל הגלויות הוא בשבת הגדול

ד' גלויות כנגד ד' אותיות הוי"ה, וגלות מצרים כנגד קוצו של יו"ד | לקיחת הפסח ארבעה ימים לפני שחיטתו, כדי להכניע כל הד' גלויות | שחיטת הפסח ביום י"ד ניסן כנגד גלות אדום | חמץ הוא כח החושב עצמו ליש ומציאות, וע"י שחיטת הפסח הוא מתבטל

א.

אני ולא השליח: הנהגת הטבע הוא כשלוחו של הקב"ה

גלויה המתנהגת בהדיא ע"פ רצון ה', ויכולים להכיר בה בגלוי את הקב"ה המנהיג אותה.

ומאידך שם אלקים - שבו מתלבש ומסתתר שם הוי"ה, הוא השורש להנהגת הטבע [וכן היא עולה כמספר 'הטבע' כידוע] שמסתירה ומעלימה על הקב"ה המנהל אותה. והנהגה זו נחשבת כ'שליח' של השם העצם הק', שהקב"ה פועל בה כמו מלך המושל בעמו ע"י שליח, והיינו שכוחו של הקב"ה עצמו אינו ניכר ונראה בה בהדיא, אלא הוא מנהיג את הטבע באופן של שליחות, שכוחו של המשלח לא נראה בפעולתו בהתגלות.

המלאכים נקראים בשם 'אלקים', לפי שהינם שליחים להנהגת העולם הטבעי

ומטעם זה נקראים גם המלאכים והשרים העליונים בשם 'אלקים' [כענין שנאמר 'אלקי האלהים' (דברים י, יז), וכן כתיב 'ויבוא בני האלהים להתיצב על ה' (איוב א, ו), ורבות כהנהגה], כי הם שליחי הבורא כמ"ש (שמות לג, ב) 'ושלחתי לפניך מלאך', ממונים ונשלחים משמי מעל על שורשי הטבע והבריאה, לפעול את כל הדברים המתהווים בעולם הטבעי. וכיון שכל הנהגת הטבע מקורה בשם 'אלקים' שהוא כדוגמת שליח לשם הוי"ה, לכן מכונים גם כל שליחי הנהגה אף הם בשם 'אלקים', המורה על שהם מקיימים במציאותם את שליחות הבורא להנהגת הטבע.

גם שמירת שבת מקושרת לענין הכניעת קליפת עבודה זרה, וכמו שאמרו בגמ' (שבת קיח): 'כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחליץ לו', והרי שמירת שבת היא ה'לעומת זה' והביטול לטומאת ע"ז, שלכן נעשה כפרה על חטא ע"ז בכח השבת. וממילא מובן היטב למה קבעו את הזכר לנס שנעשה בלקיחת קרבן פסח - דייקא ביום השבת, כיון שפעולת קרבן זה דומה אל קדושת השבת, ששיניהם מכניעים ומשברים את קליפת עבודה זרה. ונבוא בעז"ה להרחיב הענין ולבאר את שורש הדברים בזה.

שני שמות עיקריים: שם הוי"ה - שם העצם, שם אלקים - שורש הכינויים

הנה נודע שבאופן כללי ישנם שני שמות הק' עיקריים שבהם מתכנה הקב"ה, ראשון במעלה הוא השם הוי"ה, המכונה 'שם העצם'. והשני הוא השם 'אלקים', שהוא השורש לשאר כל השמות שהם כינויים אליו יתברך [ואכן 'אלקים' עולה כמנין 'בנוי'], ושני שמות הק' האלו הינם השמות העיקריים שאנו מכנים בהם את הקב"ה בתמידות.

שם הוי"ה - שורש ההנהגה הגלויה בלי מסכים ולבושים, שם אלקים - שורש הטבע שמסתיר על אלוקות

והנה שם העצם, שם הוי"ה הק', הוא השם שבו מתגלה הקב"ה באופן גלוי ומפורסם, בלי הסתר ולבוש כלל, וכמו כן הנהגה העליונה המשתלשלת משם זה, היא סדר של הנהגה

'שבת הגדול' על שם הנס שנעשה בה

כתב הטור (או"ח סי' ת"ל) 'שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם, לפי שנעשה בו נס גדול, כי בפסח שיצאו ישראל ממצרים הל עשרה בחודש בשבת, ולקחו להם כל אחד מהם לפסחו וקשרו אותו בכרעיו ממתו וכו', ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול'. וכבר נתקשו המפרשים (ראה שם בב"ח ועוד) דא"כ מדוע קבעו זכר לנס הגדול הזה בשבת שלפני הפסח, שהוא יום השבוע שבו נעשה הנס, שלכאורה היה להם לקבעו ביום החודש - שהוא עשירי בניסן, כמו בכל שאר הנסים שנקבעו לפי ימי החודש. וגם צריכים להבין את עצם הדבר שחייבה התורה פסח מצרים יהיה 'מקחו מבעשור', ומה הכוונה בהקמת ארבעה ימים דייקא לשחיטת הפסח.

קרבן פסח בא כדי להכניע את קליפת עבודה זרה של מצרים

ובפשטות יש לומר, כי הנה נודע שטעם מצות שחיטת הפסח הוא מן הצאן, היה כדי להכניע את קליפת עבודה זרה של המצריים שעבדו לטלה כנ"ל. וכמו שדרשו חז"ל (מכילתא שמות יא, הובא ברש"י יב, ו) על הפסוק (שם כא) משכו וקחו לכם צאן - 'משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה', הרי שעצם לקיחת קרבן הפסח היא משיכת ידים מעבודת הטלה וביטול לטומאת אלילי מצרים.

גם השבת מבטלת טומאת ע"ז, ולכן היא משתייכת לקרבן פסח

ובזה מבואר שייכותו של קרבן פסח למעלת יום השבת, שהרי

אמנם לאמיתו של דבר גם הנהגת הטבע מתנהלת ע"י הקב"ה בעצמו, ואע"פ שבחינוניות נראה כאילו היא נמסרה ליד השליחים, מ"מ באמת פנימיות הנשמה והחיות של כל הבריאה וכל ההנהגה אינה אלא משם הוי"ה בלי שום מחיצה. וכיון שכך, צריך שתתגלה ע"י השליח עצמו, שכל כוחו ויכולתו בהנהגת הבריאה אינו כח עצמי ח"ו, אלא כולו ניתן לו מיד הקב"ה בלבד, עד שהוא אינו אלא כ'גרון ביד החוצב בו', וממילא הוא בטל כל כולו אל רצונו יתברך בלבד.

פנימיות החיות והנהגת העולם אינה אלא שם הוי"ה - הקב"ה בעצמו

אמנם לאמיתו של דבר גם הנהגת הטבע מתנהלת ע"י הקב"ה בעצמו, ואע"פ שבחינוניות נראה כאילו היא נמסרה ליד השליחים, מ"מ באמת פנימיות הנשמה והחיות של כל הבריאה וכל ההנהגה אינה אלא משם הוי"ה בלי שום מחיצה. וכיון שכך, צריך שתתגלה ע"י השליח עצמו, שכל כוחו ויכולתו בהנהגת הבריאה אינו כח עצמי ח"ו, אלא כולו ניתן לו מיד הקב"ה בלבד, עד שהוא אינו אלא כ'גרון ביד החוצב בו', וממילא הוא בטל כל כולו אל רצונו יתברך בלבד.

מלך צריך שליחים נאמנים שינהלו וינהיגו את המדינה כפי רצונו בלבד

וניתן להמשיל זאת להנהגת המדינה המתנהלת ע"י המלך בכח שליחו וחיותו. כי הנה המלך ברוב חכמתו ובינתו באופני ההנהגה, הוא בלבד המבין איך להנהיג את המדינה לטובתה ולטובת העם, ושתהא לשביעות רצון אנשים הדרים בה וכדומה, וכדי לפעול זאת צריך הוא לשליחים נאמנים שלא יערבו בהנהגת המדינה שום כוחות והשגות עצמיות משלהם, ולא יפעלו שום דבר אלא כפי רצון המלך בלבד. כי הרי השליחים בעצמם אינם משיגים בתכלית את עומק ההנהגה כמו המלך, וע"כ עליהם להתבטל אליו לגמרי, עד שלא יהא להם רצון עצמי כלל, אלא ינהלו הכל רק כפי גודל חכמת רצונו המלך. ואכן מצינו כן אצל שלמה המלך ע"ה, שזכה לדרגת שלימות המלכות שבישראל, והבין בטוב את עומק חללה של רשות שהוא לאין חקר, וכמו שהתבטא על זה (משלי כה, א) 'שמים לרום וארץ לעומק, ולב מלכים אין חקר', ולכן הפליג א"כ בבעלת השליחים הנאמנים למשליחיהם ואמר (שם פסוק יג, ראה זוה"ק שלח קנו) 'כצינת שלג ביום קציר, ציר נאמן לשולחיו', כי כאמור, צריך המלך לשליחים הבטלים אליו וסרים באמת למשמעתו, כדי שעל ידם יוכל לנהל את המדינה באופן הכי טוב לפי גודל הבנתו שלו עצמו.

גם שליחי הנהגת העולם צריכים להתבטל לגמרי להקב"ה

וכמו כן יובן הדבר למעלה לגבי הנהגת השי"ת בעולמו, שהשליחים הנשלחים משמי מרום לנהל ולהנהיג את הבריאה, צריכים להיות נאמנים בשליחותם להקב"ה, ועליהם להתבטל אליו יתברך לגמרי, ולא ידמו בנפשם שיש להם שום יכולת עצמית לפעול משהו בעולם בלי כח הקב"ה המנהיג את כל העולמות כרצונו וחפצו, ואדרבה, כל תכליתם יהיה רק לגלות דבר זה, שבאמת פנימיות ההנהגה של כל הטבע אינה אלא שם הוי"ה הק', וכל הכוחות המלבישים עליו בטלים אליו כליל.

ע"י משה רבינו מתגלה שהבורא יתברך שמו הוא לבדו מנהיגו

והוא היא דרגת משה רבינו ע"ה - 'רעיא מהימנא', ששלחו הקב"ה להנהיג את ישראל, ומכונה גם בשם 'מלאך' (במדבר כ, טו) - כמו המלאכים הנשלחים ממעל להנהגת העולם, והיה נאמן להשי"ת ובטל אליו בתכלית, ולא החזיק טובה לנפשו כלל, וממילא נתגלה על ידו שכל הנהגת העולם ובפרט בכלל ישראל אינה מתנהלת באמת אלא ע"י השם הוי"ה, המחיה את פנימיות כל העולמות וכל הבריאה. וכמו כן הוא ב'אתפשוטא דמשה בכל דור דדור', שהם מלכי ישראל ומנהיגי העדה במשך

כל הדורות, הנאמנים להשי"ת ובטלים אליו, שעל ידם ג"כ ניכר ונראה שלאמיתת הדבר כל ההנהגה אינה אלא ביד הקב"ה בלבד.

כאשר אין הנהגת הקב"ה מתגלה ע"י השליחים - יוצא מזה טעות ע"ז

אולם הדין מזה, כאשר אין ניכר ונגלה שהשליחים בטלים אל משלחם, אזי נמשך מזה פגם עבודה זרה. והיינו כאשר בני האנוש שעל פני האדמה מתחילים להפריד את השליחים מן המשלחם, והמה טועים בהם, ומתייחסים אליהם בהערה ובכבוד כאילו הם כוחות נפרדים מהקב"ה ח"ו, ויש להם כוחות ויכולות משלהם, הרי זה גורם שירצו להידבק בהם ול'צרותם, ויתחילו לעבדם ולהשתחוות להם, כיון שמדמים בדעתם שמאחר שנמסרה הנהגת הטבע והעולם לרשותם, הרי שהיכולת בידם להשפיע אליהם השפעות רבות וטובות עוה"ו. והנה דבר זה הוא יסוד המציאות של חטא ע"ז בעולם, וכל זה נמשך ממה שאין ניכר ונראה בעצם השליחים שהם בטלים כליל להקב"ה המשלחם.

שורש חטא ע"ז בדור אנוש - שהפרידו את כוחות הטבע ממשלחם

וחיונן זאת אצל חטא דור אנוש, שהם היו הראשונים לעבוד ע"ז, כי אז הוחל לקרוא בשם ה' (בראשית ד, כו), ונודע שחטאם היה בענין זה שהתחילו להנחיל כבוד ולעבוד עבודתם אל השליחים בעצמם, שהם כוחות הטבע היונקים משם אלקי"ם שהוא השם שבו מנהיג הקב"ה את הנהגת הטבע, והסתירו את הכח האלקי של השם הוי"ה ב"ה הגנוז בתוך דרכי הטבע והנהגתו. וכמו שכתב הרמב"ם (ריש הל' ע"ז) לבאר ענין חטאם, וז"ל: 'בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ובערה עצת חכמי אותו הדור, ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו היתה טעותם, אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד רצם שמשים המשמשים לפניו, ראויים הם לשבחם ולפארם ולחלק להם כבוד... כיון שעלה דבר זה על לבם, התחילו לבנות לכוכבים היכולת ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים', עכ"ל.

כי כאמור זהו שורש חטא ע"ז, מה שמפרידים את כוחות הנהגת הטבע שנטבעו בעולם ע"י הקב"ה, ומתייחסים אליהם כאילו יש להם איזה כח ויכולת לפעול דבר בעצמם, וחולקים להם כבוד ופאר, ואין מבינים שפנימיות חיות העולמות אינו אלא הקב"ה הנותן להם כח לעשות חיל, ואילו הם כשלעצמם אינם רק שליחים המקיימים את שליחותם, ואין להם שום כח ויכולת עצמית.

על האדם לשעבד את כוחותיו הגשמיים אל פנימיות נשמתו ועצם חיותו

ונתבאר באריכות במקום אחר, ששורש טעותם של דור אנוש נמשכה ממה שהם בעצמם העלימו על פנימיות חיותם, שהיא כח הנשמה שניתנה לו לאדם שנברא עלי אדמות. כי הנה השי"ת נפח באדם חלק אלוך ממעל - המכוון כנגד שם הוי"ה, שהיא היא עצם חיותו וקיומו של האדם, והיא מתלבשת בכל כוחות הטבעיים שלו - המשמשים כמו לבוש אל הנשמה, בבחי' שם אלקי"ם המלביש את השם הוי"ה ב"ה. וכיון שהנשמה היא עצם

מהות האדם ושורש חיותו, לכן צריך האדם לשעבד כל כוחותיו וחלקיו הגשמיים אל חלק אלקי זה, וכל אבריו החיצוניים ישרתו כשליחים נאמנים אל הנשמה, ולא ליקח את כוחות הנשמה וימירו אותם לעצמם, לומר שכל חיות האדם התחיל רק בהם, ולא בא מחלק אלוך זה הנמצא בתוכם, שזה יגרום שכל מעשי האדם יפעלו ע"פ טבע הגוף בלבד ולא יהיו בטלים אל הנשמה.

אנוש' - לשון שכחה ונשיה, ששכחו והעלימו את עצם מהות האדם

ובזה טעו אנשי דור אנוש, שהם התעלמו מהנשמה שיש לאדם, חלק אלוך ממעל, שהיא כל שורש חיותו ומציאותו, והגבירו ביותר את כלי הגוף עצמו ואבריו הגשמיים לומר שזוהו עצמות האדם, ולכן עשו עסק עיקרי ממנו, ושכחו את עצם מציאות האדם שהוא כח הנשמה שלו - שעל כך נקרא הוא 'אדם'. ומטעם זה אכן נשתנה שםם לגריעותא, ונקראו 'אנוש' - מלשון שכחה ונשיה, כיון ששכחו מהו אמיתות מהות האדם, שמכח שכחה זו נפלו ממדרגת 'אדם' אל מדרגת 'אנוש', שהוא דרגה פחותה יותר של האדם.

כשם שהפרידו את הגוף ממקורו, כך גם הפרידו את שליחי ההנהגה מהבורא

ודבר זה עצמו גרם שגם הסתכלותם על הנהגת העולם יהיה רק על חלק הלבוש והטבע, המכסה ומעלים את פנימיות החיות שבו. כי כל הנעשה והנפעל אצל האדם בדברים שהם חוצה ממנו - הרי זה בא מצד הנהגת והסתכלות האדם על עצמו. ומה שהם בעצמם שעבדו את פנימיות הנשמה שלהם אל חלק הגוף הגשמי והטבעי, והגדילו את כוחות הגופניים כאילו הם מושלים לעצמם בלי שישתעבדו אל כוחות הנשמה, זה דומה לעבודה זרה, ע"ז 'אל זר שבתוך ליבו של אדם', והיינו שלוקח הגוף שררה לעצמו, ואינו מכיר שצריך הוא להתבטל אל הנשמה. ומוזה נמשך הדבר שהביטו כן גם על הכוכבים ומלות שהם שורשי דרכי הטבע, ועשו אותם מושלים לעצמם, כאילו אינם משועבדים ובטלים לגמרי אל הקב"ה, שהוא השם הוי"ה הק' המחיה ומנהיג בעצמו את כל הנהגת הטבע.

משרע"ה איש אלקים' מוכניע ומשבר קליפת ע"ז בעולם - מכח הנאמנות בשליחותו

ומאידך, היה משה רבינו ע"ה 'איש אלקים', והיינו שאכן זכה לשעבד כל כוחותיו הגופניים והטבעיים אל פנימיות נשמתו, ולכן היה הוא השליח הנאמן להשי"ת גם בהנהגת העולם וישראל, היודע ומבין בעצמו להתבטל כליל לפני הקב"ה, ולא להחשיב עצמו כמציאות וישות נפרד. ואכן משה רבינו הוא המכניע והמעביר את קליפת ע"ז מהעולם, ואשר לכן נקבר מול בית פעור בכדי לכפר על מעשה פעור (דברים לד, ו וברש"י שם). וכמו כן נאמר בתורה (שם לא, כט) 'כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם', הרי שרק לאחר מיתת משה שיך לפגום כחטא עבודה זרה, כי בעודנו ח"ו הרי עצם קיומו מבטל ומשבר את הקליפה הזו.

והיינו כאמור, כי מאחר ששורש פגם ע"ז בעולם בא מצד הפירוד בין הכוחות הנשלחים משמי מעל לבין מקור חיותם ועצם משלחם, עד שאין ניכר בהם שהינם כולם בטלים ומבוטלים לפנימיות ההנהגה שבהם, לכן כאשר השליח הינו נאמן בשליחותו, וכוחותו הוא רק שתתגלה גודל כח משלחו, ואינו מחשיב עצמו לדבר יש ונפרד בפני עצמו, הרי זה גורם ביטול ע"ז.

ב.

יום השביעי שבת לה': בשבת קודש מתגלה הנהגה של הקב"ה בעצמו

ומתבטל הסתר וההעלם של השם אלקים, ומאיר בו השם הוי"ה ב"ה, שהוא שם העצם, בגלוי עצום, בלי לבושים ומסכים ובלא הסתר פנים. וגם השם אלקי"ם מתעלה ונכלל בשם הוי"ה, ומתגלה כי הוי"ה הוא האלקים, ואי אפשר להפריד ביניהם ולהעלים על הנהגת הקב"ה כלל.

כי כאמור, בדרך כלל מתלבשת ומסתרת השם הוי"ה בתוך לבוש של שם אלקים, שהוא שורש הנהגת הטבע. אולם כל זה הוא בימות החול, שבהם מתנהגת הבריאה בהסתר ולבוש ע"פ דרכי הטבע. אך על יום השבת קודש נאמר (בראשית ב, ב) 'ויכל אלקים ביום השביעי, ופירשו בספסוף הכוונה בזה ע"פ פנימיות, שביום השביעי כלה

שבת קודש הוא 'שמה שלים דקוב'ה', כי אין השם אלקים מסתיר על השם הוי"ה

והנה איתא בזה"ק (ח"ב פה): 'מזה שבת שמא דקודשא בריך הוא, שמא דאיהו שלים מכל סטרו', כלומר שעצם מהות השבת היא, שביום הקדוש הזה מאיר השם הוי"ה הק' באופן גלוי ובשלימות, בלי לבושים ומסכים.

'יומא דנשמתא ולא דגופא', כי מתגלה שפנימיות חיות האדם היא הנשמה

חזה ג"כ מה דאיתא בווה"ק (ח"ב רה): כי שבת היא 'יומא דנשמתא ולא דגופא'. שהרי כאמור לעיל הנשמה שהיא פנימיות חיות האדם, היא מרכבה להשם הויה, והגוף המעלים על הנשמה הוא כמו שם אלקים המסתיר על השם הויה. וממילא ביום השבת שמאיר השם הויה ב"ה בגילוי רב, היינו שמתגלה פנימיות החיות של הבריאה, ולכן הוא 'יומא דנשמתא ולא דגופא', והיינו שבו מתגלה שעצם מהות האדם היא הנשמה, והיא היא המושלת והשולטת עליו ולא הגוף, ולכן היא מהפכת את כל ענייני הגוף להיות בדרגת נשמה.

מצות 'עונג שבת' - עבודת ה' בענייני הגוף באופן 'אתהפכא'

ומטעם זה נמי נצטוינו במצות 'עונג שבת' ביום הזה, כי בימות החול שבהם אין פנימיות הנשמה מאירה בגילוי ואפשר להעלים עליה ולכסותה, אזי העבודה להשגת בענייני הגוף היא בדרך 'אתהפכא', כי צריכים לכופ את הגוף שיבטל את עצמו אל הנשמה שהוא אמיתת חיותו וקיומו. אבל ביום השבת שבו הנשמה מאירה בהתגלות, אזי כל תשמישי הגוף מתבטלים ממאיהם אל הנשמה, ומתגלה שהיא היא המשפיעה חיות לכל חלקי הגוף, וממילא מתהפכים כל הנאות הגוף להיות כחלק מהנשמה, ויכולים לענג את השבת באופן של 'אתהפכא'.

שמירת שבת מבטלת פגם ע"ז, כיון שמתגלה פנימיות חיות הבריאה הבא משם הויה

ולפי זה מבואר היטב איך נפעל ביטול ע"ז ע"י קדושת יום השבת כנ"ל. כי הנה מאחר שביום הזה מאיר בגילוי אור השם הויה המחיה את כל הבריאה, מעתה אין שום מקום להפריד את הנהגת הטבע המשתלשל משם אלקים, ממקור האמיתי שהוא הויה ב"ה, ולדמות כאילו יש לדרכי ומנהיגי הטבע איזה כח עצמי ח"ו שהוא שורש פגם ע"ז כאמור, שהרי ביום השבת קודש מתגלה לעין כל שכל הכוחות הללו אינם אלא שליחי הקב"ה, שפנימיות חיותם וכוחם אינו אלא מאת משלחם, וע"כ כולם בטלים אליו ואין להם שום יכולת לפעול דבר בעצמם, וממילא מתבטל כל ענין ע"ז בעולם.

והיטב דיברו חז"ל במאמר הנ"ל כל המשמר שבת כולכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש (וייקא) מוחלין לו, כי כאמור שורש חטא ע"ז בדור אנוש אכן נמשכה

מפירוד זה שבין כוחות הטבע לבין הקב"ה המשפיע להם חיות ונותן להם את יכולת ההנהגה, ובכח שמירת שבת מתבטלת קליפתו זו ומתגלה ש'ה' הוא האלקים, אין עוד מלבדו'.

דעת דמשה המתגלה ביום השבת מכניע קליפת ע"ז

ועל כן מופיעה ביום השבת דרגת הדעת דמשה/שע"ז או אומרים 'ישמח משה במתנת חלקו' על שם שבחר משרע"ה את יום השבת ליום מנוחה לישראל בעודם במצרים. והטעם לכך הוא 'כי עבד נאמן קראת לו', היינו שבוים זה מתגלה הדעת של ה'רעיא מהימנא', שהוא שליח הנאמן למשלחו בשלימות, וע"ז מתבטלות הדעות כחכות של קליפת ע"ז.

הקרבת הפסח מן הצאן הנמשכת אחר הרועה - רומז שכמו כן תימשך נפש הבהמית של האדם אחר הנשמה

וע"פ הדברים האלה נשובה לבאר יותר את עומק הציור של לקיחת קרבן פסח - שעניינו ביטול ע"ז כאמור - ביום השבת דייקא, שעל שם זה היא נקראת 'שבת הגדול'. כי הנה טבע הצאן הוא להמשך אחר הרועה, והיינו שהבהמה שאיננה בעלת דעת, נמשכת בטבעה אחר האדם הרועה אותה, והיא בטלה אל דעת ומעלת האדם ונאמנת אליו, ואיננה מחשיבה עצמה כיש ומציאות נפרדת לעצמה כלל, אלא היא מקבלת כל ישותה ומהותה ממנו. ואכן 'צאן בנימי' נאמן, כלומר שהיא נאמנת לבעליה, ואינה מופרדת ממנו כלל.

ועל ענין זה רומז שחיתת הפסח מן הצאן, לומר לך שהאדם הכולל מגוף ונשמה, יקבל על עצמו עול מלכות שמים במסירות נפש, שיבטל ויחבר כל כוחות הנפש הבהמית - שהם חיצוניות חיות האדם, אל פנימיות נשמתו, שהיא היא עצם חיותו, שעל שם זה נקרא אדם, ויימשך לגמרי אחר כח נשמתו, ולא יחשיב עצמו כדבר נפרד לעצמו כלל. ועל שם זה נקראו ישראל במקרא אחד 'צאן' ו'אדם', כאמורו (יחזקאל לד, לא. ועי' יבמות סא.) 'אתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם', כי על ידי שמתנהגים צאן, ממליכים את האדם האמיתי ונקראים על שמו 'אדם'.

ועל זה נאמר בתורה 'משכו וקחו לכם צאן', ואפשר לפרש תיבת 'משכו' גם מלשון 'המשכה', והיינו שציוותה התורה שיקחו משל ממה שהצאן נמשכת אחר הרועה ובטלה אליו, שכמו כן תפעל הקרבת הפסח אצל האיש הישראלי, להמשך אחר פנימיות נשמתו, חלק ה'אדם'

ג.

שבתוכו, שהיא היא עצם חיותו, ולא יפריד את עצמו ממנו לעולם. וע"ז גופא ימשוך ידו מעבודה זרה כדרשת חז"ל בפסוק זה.

הנהגת העולם בימות החול ע"י מלאך מט"ט ששמו כ"שם רבו

וע"ד הרמז י"ל, כי הנה נודע שהנהגת העולם בימות החול בא בתלבושות כח הש"ת בתוך השליח הנאמן למשלחו, שהוא המלאך מטטרון. והנה אמרו ז"ל עליו (סנהדרין לח): 'ששמו כשם רבו', והיינו ששמו מטטרון עולה בגימ' שד"י (עי' בפירוש' שמות כג, כא). ובהצטרף שמו לשם הויה"ה המאיר בתוכו, עולה הכל כמספר תיבת 'שם', לרמוז שאין ניכר בו אלא כח שמו יתברך העושה ופועל על ידו, כיון ששליחותו איננה מעלימה ומסתירה על הש"ת, שהוא עצם מקור חיות הבריאה והמנהיג האמיתי של דרך הטבע. אבל אין זה אלא בכינוי תיבת 'שם', כיון שאינו כל כך בגילוי אלא בלבוש החול.

מדרגת יום השבת שבו מתגלה שם הויה"ה - ונרמז בתיבת 'משכו'

אך כאשר השליח הוא אכן בדרגה זו שאינו מסתיר על הנהגת הש"ת גם בימות החול, אזי ביום השבת מתגלה בו גם עצם שם הויה"ה ב"ה בלא הסתר ולבוש וכלל, כאמור לעיל שזוהו מדרגת השבת - שמה דקוב"ה, ואזי הוא מכונה ל'שם הויה"ה', ועל כך נאמר בתורה 'משכו' - שצירופו 'שם - כו' (הויה"ה), והיינו שהקרבת הפסח תפעל גילוי שם הויה"ה ע"י ביטול השליח אל כח המשלה בהתגלות רב כמעלת יום השבת, שהיא ענין ביטול ושכירת טומאת ע"ז של מצרים ע"י מצות קרבן הפסח. ואכן 'משה' ראשי תיבות מ'ט"ט שר' ה'פנים, כלומר שע"י דרגת שליחות כזה של ימות החול של מט"ט שר העולם, זוכים להתגלות דעת דמשה, שהוא בחי' שם הויה"ה הק' המאיר בגילוי רב ביום השבת קודש.

דור אנוש - שהם שורש ע"ז בעולם, נאמר בהם 'אז הוחל לקרוא בשם ה'

ואילו דור אנוש שהתחילו בענין ע"ז בעולם, נאמר בהם 'אז הוחל לקרוא בשם הויה"ה', כלומר שהכניסו בחי' 'חול' אל מדרגת ה'שבת' שהוא דרגת 'שם הויה"ה', והיינו שלא התנהגו בחול בביטול הראוי להש"ת, שע"י הנהגת ימות חול כזו יבואו למדרגת שבת, אלא אדרבה ביקשו לחול את שם הויה"ה ח"ו, ולא ראו לקשר אותו ליום השבת.

לא יוסיף להגלותך: שורש הגאולה לכל הגלויות הוא בשבת הגדול

שחיטת הפסח ביום י"ד ניסן שכנגד גלות אדום - מלשון חומץ ואדמימות

ולפי"ז נמצא ששחיטת הפסח עצמו ביום י"ד הוא ביום שכנגד גלות אדום, שהיא הגלות האחרונה והקשה ביותר מכל שאר שעבודי המלכויות. והנה 'אדום' הוא מלשון מאדים ודם (כמ"ש (בראשית כה, ל) 'הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, על כן קרא שמו אדום), ושחיטת הפסח והוצאת דמו רומזת על ביטול כח אדום. וכן גם השורש חמץ בלהק, משמש ג"כ ללשון אדם, כמ"ש (ישעיה סג, א-ב ע"ש בראש"י) 'מי זה בא מאדום חמוץ בגדים וגו' מדוע אדום ללבושך' וגו', ויש בזה גם רמז לשורש חמץ המורה על חימוץ, לומר ששחיטת הפסח ביום י"ד, רומז על ביטול כח חמץ שהוא ענין גלות אדום.

כח החימוץ בתבואה ע"י התגברות כח הנרתיק החושב עצמו ליש ומציאות

ואכן נודע שכח החימוץ של התבואה בא ע"י נרתיק החמה, שהוא כח האדמימות שלה (המכונה בפי חז"ל 'מדומי חמה', ראה רש"י בשבת קיח), כי נרתיק זה מכניס בתבואה את הטבע להחמוץ, ואילו בהוצאת החמה מנרתיקה, וכשמתגלה השמש בגבורתו, ונראה פנימיות ועצמיית השמש בלי העלים ולבוש, אזי מתבטל וגובר

ארבעת הגלויות הם כנגד ד' אותיות שם הויה"ה, וגלות מצרים הוא כנגד קוצו של יו"ד

והנה מעתה יבואר על נכון גם ענין קדימת לקיחת הפסח ארבעה ימים דייקא קודם שחיטתו. כי הנה נודע בענין הארבע גלויות, בבל מדי יון ואדום, שהינם כנגד ארבעת האותיות של השם הויה"ה ב"ה, כי הם עומדים ומתנגדים לעומתם. וגלות מצרים, שהוא גלות השורש שכולל בתוכו כל שאר הגלויות, הוא כנגד קוצו של יו"ד, שהיא שורש השם הויה"ה. ובהגלות גלויות שם הויה"ה בשלימותו, נכנעים ונעלמים כל המצרים לישראל.

לקיחת הפסח ארבעה ימים לפני שחיטתו, כדי להכניע הד' גלויות הנכללים בגלות השורשית

והנה הקרבת הפסח הבא להורות על הציאה מגלות וטומאת מצרים, בוודאי כוללת בתוכה גם חירות משעבוד שאר המלכויות הנכללים בגלות מצרים כנ"ל, ולכן הקדימו בלקיחת קרבן פסח ד' ימים קודם שחיטתו - כנגד הארבע גלויות. והיינו ש'מקחו במעשור' - שבוים השבת שהוא י' ניסן לקחו את הפסח, בכדי להכניע קליפת ע"ז של מצרים ע"י קדושת יום השבת כנ"ל, ויום זה הוא כנגד הגלות השורשית, גלות מצרים. ואח"כ ממתנים עוד ארבעה ימים, להורות על שאר הגלויות הנמתקים ג"כ ע"י שחיטת הפסח.

נקודות:

'משכו וקחו לכם צאן', ואפשר לפרש תיבת 'משכו' גם מלשון 'המשכה', והיינו שציוותה התורה שיקחו משל ממה שהצאן נמשכת אחר הרועה ובטלה אליו, שכמו כן תפעל הקרבת הפסח אצל האיש הישראלי, להמשך אחר פנימיות נשמתו, חלק ה'אדם' שבתוכו, שהיא היא עצם חיותו, ולא יפריד את עצמו ממנו לעולם. וע"ז גופא ימשוך ידו מעבודה זרה כדרשת חז"ל בפסוק זה

ביום י"ד ניסן, שהוא כנגד קליפת אדום, המרמז על ענין חמץ וישות הבא מצד ה'נרתיק' המחשיב עצמו כיש ומציאות נפרד לנפשו, ואיננו בטל לגמרי אל עצם פנימיות חיותו, בו ביום שוחטין הפסח, ומבטלים את קליפת הגאווה, שהיא מה שהחיצוני והטפל איננו רוצה לבטל את עצמו למקור החיות האמיתי, שמענין זה משתלשל שורש ע"ז

א.

קרבן עולה בא להשלים ה'אור' של בית המקדש

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה (ו. ב.).

פי' רש"י: 'אין צו אלא לשון זירו מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'. ובוה בא לפרש למה לא נאמר 'דבר אל אהרן' כמו שכתוב במקו"א.

ויש לרמוז בוה על פי דברי האריה"ק (ע"ה שבי"א פ"ה) על מה שאמרו חז"ל כי מיום שחרב בית המקדש אסור לאדם שימלא את פיו שחוק בעולם הזה (ע"י ברכת לא), שהוא מפני שבבנין בית המקדש היו מאירים ב' פעמים 'אור' שהוא בגי' 'שחוק', אבל משחרב בית המקדש נחסר א' מכל 'אור' ונשאר רק בגי' 'בית', ורק לעתיד לבא הוא אומר (תהלים קמ"ב) אז ימלא שחוק פיני, עיי"ש.

ויש לומר כי על כך היתה באה קרבן עולה, כי 'עולה' הוא בגי' אות א' במילואו (א"ף), דהיינו אשר על ידי קרבן העולה היו ממלאים את הא' בענין ה'אור'. ויש לומר כי לכן לא נאמר בפרשה זו 'דבר' אל אהרן, כי 'דבר' הוא בגי' 'אור' חסר א', אלא דוקא נאמר 'צו' אשר ביחד עם 'עולה' הוא בגי' 'אור' מלא. וזהו שפירש רש"י כי זירו זה הוא מחמת חסרון כיס, כי 'חסרון כיס' הוא בגי' 'שחוק', דהיינו בחי' ה'שחוק' ששייך להיות בו חסרון, ולכן נאמר 'צו' להשלים את הא' החסרה כנ"ל.

ב.

שם הוי"ה כולל ומאחד את הימין והשמאל

ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה (ה. ה.).

כתב רש"י: 'להגיד שבחן, שלא הטו ימין ושמאל'.

יש לפרש כי ענין זה שלא הטו ימין ושמאל, היינו שלא עשו את הדברים בבנייה ממדרגתו של משה רבינו, כי 'משה' עה"כ הוא בגי' 'יצון' שהוא בחי' ספירת ה'כתר, וכך גם היה משה רבינו כנגד ספירת ה'דעת', אשר הם בקו האמצע בסדר העשר ספירות, ואמר הכתוב שעשו את הכל בבחינתו של משה רבינו, ועל כך מפרש רש"י שלא נטו ממדרגתו של משה 'ימין ושמאל' אל הקצוות. ואפילו שהכניסם הם בחי' מדת ה'חסד' שהוא בקו הימין, וכך גם אהרן הכהן אשר מצד היותו כהן גדול הרי הוא בחי' חכמה. ומצד שני גם על פי מידתו הפרטית שהוא כנגד הוד, הרי הוא בקו השמאל. ובכל זאת לא הטו ימין ושמאל, אלא התבטלו למשה רבינו, ככל אשר צוה ה' ביד משה.

ובאמת אמרו כי הקו האמצעי הוא משכן לשם הוי"ה, אשר הוא בחי' של שלמות הכוללת בה את שני הקצוות. ונרמז במנין הגי' של שם הוי"ה אשר נרמז באותיות ו' ו' י' כדא"י בווה"ק (ח"א כד. ובכ"פ), והם כנגד שמים וארץ המתאחדים בו החיבור (ע"י תקי"ו), והרי שמים הם בחי' ימין וארץ היא בחי' שמאל (ישעיה מ"ח, יג: מנחות לו:), ונמצא כי שם הוי"ה כולל בו ימין ושמאל ומחברם.

וזה נרמז במאמר הכתוב 'אשר צוה ה' ביד משה', כי 'צוה' הוי"ה ביד משה' הוא בגי' 'ימין ושמאל' עה"כ. וזה מתחלק באופן זה אשר 'צוה' עם י' משם הוי"ה הוא בגי' 'ימין' עה"כ, וכן 'ביד משה' עם י' נוספת משם הוי"ה הוא בגי' 'שמאל', ונשאר ו' משם הוי"ה שהוא המחברם להיות 'ימין ושמאל'. וזהו שכתב רש"י 'שלא הטו ימין ושמאל', שלא היה בהם שום נטיה לאחד מן הקצוות, כי היו בבחי' 'צוה ה' ביד משה' שהוא 'ימין ושמאל' יחדיו.

ג.

שבת הגדול מתגלה הכפרה והביטול לעבודה זרה

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול (א"ח ס"ו ת"ל).

ויש לומר בענין קריאת שם שבת זו 'שבת הגדול'. וכן לבאר למה אנו עושים זכר לנס שאירע בענין הקרבן פסח דוקא ביום השבת.

הנה אצל קרבן פסח נאמר בפסוק 'משכו וקחו לכם', ודרשו חז"ל (שמו"ר ט"ו, ב.) משכו ידיכם מעבודה זרה, והוא היה ההקדמה לחג הפסח שהוא הוי"ט שעובדים על האמונה וההיפך מענין עבודה זרה. וענין זה מקושר ביותר לקדושת שבת, אשר הוא בחי' של כפרה ותקון לפגם עבודה זרה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת ק"ה) כי המשמור שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז כדור אנוש מוחליץ לו. ולכן מקשרים את קרבן הפסח שהוא בחי' משכו ידיכם מע"ז, עם קדושת שבת המכפרת על עוון זה.

וביאור שייכות קדושת שבי"ק לכפרה על עוון ע"ז, הוא ע"פ מה שמצאנו אחר שנכשלו כלל"י בחטא העגל בעוון ע"ז, שבאה כפרתו כאשר גילה הקב"ה למשה רבינו את הוי"ג מדות של רחמים. והמדה הראשונה של הוי"ג מדות [ע"פ האריה"ק] אשר היא היסוד והשורש לכל הוי"ג מדות היא מדת א"ל, אשר היא רומזת על כלל מדת הרחמים, וכמו שאומרים (ספחות) "א"ל מלך יושב על כסא הרחמים". ומדה זו מאירה בקדושת שבי"ק, וכמו שאומרים (ברכת יצר לשבי"ק) לא"ל אשר שבת וכו'. ומטעם זה כתב האריה"ק (פעי"ה שער השבת פכ"ד) שיש ענין לשמור שבת ל"א שעות, ע"ש א"ל מלך יושב על כסא רחמים. ומפני הארה זו של מדת הרחמים בשבי"ק, באה ביום זה כפרה על חטא ע"ז כמו הכפרה על חטא העגל.

וקדושה זו של מדת הרחמים הרמוזה בשם א"ל נתגלתה ביציאת מצרים, וכמו שכתוב (במדבר כ"ג, כב) א"ל מוציאם ממצרים, ואכן א"ל במילואו (א"ף ל"פ"ד - קפ"ה) הוא בגי' ט"ו ניסן יום יציאת מצרים. וכך גם כלל חודש ניסן הוא בבחי' זו, שהרי הוי"ג מדות מכוונים כנגד י"ב חדשי השנה עם חודש העיבור, ונמצא כי מדת א"ל מכוונת כנגד חודש ניסן, כי אכן ביציאת מצרים משכו כלל"י את ידיהם מעבודה זרה, ובאותו פרק עשה הקב"ה שפטים בכל אלהי מצרים וביטלם.

ולכן בשבי"ק שלפני חג הפסח אשר בו נמשכת קדושת המועד הבעל"ט, מאיר בו ביותר מדת א"ל כנ"ל, ולכן הוא בחי' שבת של ל"א שעות שהיא שבת גדולה, ולכן היא נקראת שבת הגדול.

והנה גם פסח נקרא בשם 'שבת' כנ"ל, כי אכן בו מתגלה שם א"ל המתגלה בשבי"ק, ואכן גם בו יש ענין של ל"א שעות, שהרי חג הפסח מתחיל מחצות היום של ערב פסח שבו כבר נאסרה שהיית חמין מן התורה, ועוד הוסיפו חכמים שעה אחת לפני חצות היום מדרבנן, ונמצא בסך הכל ל"א שעות של חג הפסח, כי הוא בבחי' שם א"ל כמו שנתבאר. [ושעה ל"א זו שהוסיפו החכמים, הוא מחשש שמא יטעו בין שעה ששית לשעה שביעית, וכדא"י בווה"ק (תק"ו ח"ה) כי זאת היא אותה הטעות שהביאה לחטא העגל. ולפי דברינו מבואר, כי קדושת הפסח הבאה לעקור את עוון ע"ז צריכה להיות בתוספת שעה, כדי שע"ז ימשך שם א"ל המבטל ומכפר את עוון הע"ז].

ד.

שבת הגדול בחי' גדול המחוייב במצוות

עוד י"ל בבאיור שם 'שבת הגדול', כי הנה כאשר אדם נהיה מחוייב במצוות אז הוא נקרא 'גדול', ולכן בשבת זו שבו התחילו בני ישראל במצוות הפסח שהיא היתה המצוה הראשונה שעשו בפועל [יחד עם מצוות המילה], אוי נחשב שכלל ישראל נהיו בבחי' 'גדול' המחוייב במצוות. ויש לרמז

בוה, כי הנה 'גדול' במילואו (גמ"ל דל"ת ו"ו למ"ד) הוא בגי' תרי"ג, כי אכן הגדול הוא המחוייב בתרי"ג מצוות התורה.

ומצונו בכתוב כי נהר פרת מכונה 'הנהר הגדול' (בראשית טו, יח), ויש לרמז כי כשם ש'גדול' במילואו הוא תרי"ג, כך גם 'נהר' במילואו (נ"ו ה"א ר"ש) עה"כ הוא בגי' תרי"ג. דהיינו דהטעם למה נקרא נהר פרת בשם 'הנהר הגדול', משום שהוא סמוך לארץ ישראל כמו שאותא ברש"י (שם), ועיקר קיום התרי"ג מצוות הוא בארץ ישראל כידוע שהמצוות הם 'משפטם' אלקי הארץ. והנה 'קרבן פסח' י' ניסן' הוא בגי' 'פרת' שהוא 'הנהר הגדול', כי בו התחילו כלל ישראל בחיוב התרי"ג מצוות המרומזים ב'נהר הגדול' כנ"ל.

ה.

כנגד ארבעה בני דברה תורה

ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו (מלאכי ג, יח; הפטרה לשבת הגדול)

מזכירים פסוק זה בהפטרת שבת הגדול לפני חג הפסח, ויש לרמז בוה הפסוק על ארבעה בני הנזכרים בליל הסדר שכנגדם דיברה תורה.

ונפרש כי 'צדיק' הוא בחי' ה'בן החכם', ואילו 'רשע' הוא הבן הרשע. 'עובד אלקים' הוא בחי' ה'בן החסם', שכן יש חילוק בין בחי' 'בן' לבחי' 'עבד' כמבואר בווה"ק (ח"ג כ"ב), כי מי שמחפש בכל דבר להבין ולהשכיל ברמזי סודות כוונת המצוות נקרא בחי' 'בן' להקב"ה, ואילו מי שעושה את המצוות ומקבל עול מלכות שמים בלי להבין ולדרוש אחר טעמיהם וסתריהם הוא בחי' 'עבד', ובכן זה ה'חכם' שאינו 'חכם' להבין ולהשכיל הוא בחי' 'עובד אלקים' במדרגת 'עבד'. ואילו 'אשר לא עבדו' הוא בחי' ה'בן שאינו יודע לשאול', כי אכן אין הוא מקלקל כרשע, אבל אין הוא עובד ה', כי אינו שואל ומבקש כלל. וכנגד כולם דיברה תורה, לתקן ולרומם את כולם ביציאת מצרים.

ו.

השלמת מחיית עמלק בימים שלפני חג הפסח

איתא בספס"ק בני יששכר (א"ר ג, ה) כי שואלין ודורשים בהלכות פסח מיום הפורים למשך שלושים יום, אשר יש בהם תש"ך שעות כמנין ג' פעמים 'עמלק', כי באלו הימים עוסקים במחיית עמלק בג' בחינות מחשבה דיבור ומעשה, עיי"ש.

וממוצא הדברים נמצא כי מיום י' ניסן שאז התחילה יציאת מצרים, עד לגמר מחיית עמלק נותרו ד' ימים, והם עיקר מחיית עמלק. שכן עמלק בא בדרך (דברים כ"ה, יח), וד' פעמים 'יום' הם בגי' 'דרך'. ואילו הדי' ימים הם בסוף וגמר ימי מחיית עמלק, שכן עיקר מחיית עמלק הוא באחריותו ע"ד הכתוב (במדבר כ"ד, ט) ואשית גוים עמלק ואחריותו עדי אובד. ויש בד' ימים אלו צ"ו שעות כמספר 'המן' עה"כ, אשר מכניעים אותו בהכנעת עמלק [ומספר צ"ו שעות, הוא על פי המבואר בדברי האריה"ק (פעי"ה פורים פ"ה) שהוא ענין המן, על פי דברי חז"ל (סנהדרין נ"ז) כי 'צו' הוא לשון עבודה זרה, עיי"ש]. ומספר ד' פעמים 'יום' הנ"ל עם צ"ו השעות, הם בגי' ש"ך, והם ש"ך דינים שמתעוררים על עמלק וכל שונאי ישראל.

אכן מחיית עמלק הזאת הנשלמת בסוף ה' ימים, יש לה גם ראשית העומדת לעומת ראשיתו של עמלק, והוא ביום הפורים. ויום זה הוא אכן יום אחד, אבל באמת יש ה' ימים של פורים (מגילה ב.), אשר ה' פעמים 'יום' הוא בגי' פ"ח, שהם פ"ד דינים שמתעוררים על עמלק בימי הפורים. ויחד עם ק"ב שעות שיש בה' ימים, הרי זה בגי' ת'. ונמצא כי יש בראשית ימי מחיית עמלק רמז על מספר ת', ובאחרית הימים האלו רמז על מספר ש"ך, וביחד הרי זה בגי' תש"ך שהוא ג' פעמים עמלק כנ"ל, ונמצא כי הראשית והאחרית של אלו השלושים יום מוללים בהם את ענינם של כל הימים ביחד.

ועבדתם את העבודה הזאת:

ההשקפה של עובד ה' לחג הפסח

א. כי קדוש היום: זהירות שלא ליפול מתוך גדולת וקדושת החג

יש חסידים שפחותים משאר אנשים | זו תוצאה מכך שהם עצמם אינם מחשיבים את עבודתם | לעיתים אנשים פשוטים לומדים ומתפללים ומקיימים מצוות ביתר שלימות | הוא נהנה מתפלתו - לכן הוא מתפלל כראוי | השי"ת נהנה מכל יהודי לפי דרגתו שלו | יצא בשלום: לקחת התעוררות מהצדיק מהזמנים הנעלים כראוי | להכניס את האור בכלים שלך | כל יהודי הוא 'צדיק הדור' של 'עולמו'

ב. לא ידעו אור: ההשקפה הנכונה כאשר אין מרגישים את האור

יש אדם שמתעצב מפני שהוא יודע אודות 'אורות גדולים' ולא זכה להשיגם | היהודי הפשוט יושב ושמה במצוות פשוטים | העבודה שלנו היא רק הכנה | צריך לשמוח בעצם קיום רצון ה' | אי אפשר לדעת מה מחשיבים יותר בשמים | הגוף אינו מרגיש את האורות הגדולים | העיקר הוא העשייה של המצוות ועצם הידיעה כי הם נשגבים ונעלים | אנו עבדי ה' - מתבטלים לגמרי אל רצון ה'

ג. יוצאים ביד רמה: בחג הפסח נקבע שינוי מוחלט בעצם מציאותינו

אין עוד חג שיש בו שינוי גדול כ"כ בחיצוניות | הראשית בעבודת ה' צריכה להיות בשלימות | כלל ישראל במצרים היו מקושרים ואדוקים בטומאת מצרים | יציאת מצרים היא ניתוק מוחלט של כל החבלים שהיינו קשורים בהם למצרים | מהלך החיים בזמנינו - ביחס להנהגה לעתיד לבוא | כל אחד יש לו הרגלים מסוימים שהם בגדר 'חמץ' | צריך להתנתק מזה בכל הכוחות | החילוק בין חג הפסח לימי הספירה | העיקר הוא ההכנה

א.

כי קדוש היום: זהירות שלא ליפול מתוך גדולת וקדושת החג

לילה כיום יאיר

הנה הספה"ק האיריכו הרבה שבילי הסדר - ליל התקדש החג - זוכים לגדלות נפלאה אשר אין כמוה בשאר הזמנים, זהו לילה נפלא ומרומם לאין ערוך ולאין שיעור. נבאר בזאת באופן כללי האין צריך להתכונן ולהתייחס לזמנים כאלה.

צריך לדעת איך לקבל כראוי את ההשפעה של הזמנים

אע"פ שכל הזמנים הם גדולים ונפלאים - וכל השבתות והימים טובים הם זמנים נשגבים ביותר. ועל כל חג אפשר באמת לומר שהוא הזמן הנעלה ביותר, אך עם כל זה ישנם מועדים שהם 'זמנים נעלים', כלומר שבימים הללו יש התגלות גדולה יותר, והם שעת הכושר להתעלות ולהתרומם ולהתקרב אל ה'; וליל הסדר הוא אחד מהזמנים הללו. אלא שצריך ללמוד ולהתחנך להיות כלים לקבל את הזמנים הנעלים הללו.

הדיבורים על 'התעלות' מביאים לידי התייחסות לחשיבות הזמן

הנה כל ענין של עבודת ה', ניתן לבאר בשני אופנים המנוגדים לכאורה. כלומר, שצריכים לומר דרשות בשני מהלכים שונים. אחד לבאר באריכות את גדלות וחשיבות כל ענין בעבודת ה', איך אפשר באמצעותו לזכות להשגות עליונות, ואת השאיפות הנעלות שצריך אדם לחיות בהן ושעליו להשתוקק לשלימות הגדולה ביותר. וכמובן מהלך כזה גורם ומביא את האדם שישמע את הדברים כראוי וכיאות ויקבלו בכובד ראש, כל אחד לפי דרגתו וערכו. כי היות ואנו יודעים רק מעט אודות גדלותם של הזמנים, על כן כשלומדים ומדברים במעלת הזמנים, מתעוררים ומקבלים הרגשות מיוחדות וקצת נגיעה לזה. (אמנם מובן שהכל רק לפי קט שכליני, כי במצווה עצמה אין לנו שום השגה ואין אנו יודעים עד מה). - זה צריך להיות מהלך אחד.

ואכן בדרך כלל ההתחלה של עבודת ה' היא באופן זה, ובפרט כלפי בחורים שהם בתחילת דרכם בעבודת ה', העיקר הוא שידעו עד כמה גדולה היא עבודת ה' ולא יזיזה מדרגות גדולות נפלאות אפשר וצריך לזכות, ולא יזיזה 'עולם' הם נכנסים כעת.

הנחיצות לדבר גם בסגנון של 'פשוטות'

אבל לאחר מכן, יש צורך לבאר מהלך הפוך לכאורה. והיינו להסביר ולבאר את הצד השני של הדברים והוא, עד כמה עבודת ה' היא פשוטה ולא מורכבת! וכל פעולה בעבודת ה' - גם כאשר היא נעשית בפשטות, גם אם אין יודעים הכוונות ואין מבינים את העומק והפנימיות של הדבר, עצם עשיית המצווה גדולה וחשובה היא לאין ערוך. מפני שאם לא מדברים אודות הצד השני של המטבע, עלול הדבר לגרום לכך שתחת זאת שהמקשיבים יתעלו ויתרוממו - תגרום השיחה את ההיפך, הם עלולים להיכשל, וח"ו יהיו גרוועים יותר.

מקורבים לצדיק אינם בהחלט אנשים נעלים

ונבאר את הדברים עם דוגמא שמצויה מאוד: פעמים רבות אפשר לראות שישנו אדמו"ר צדיק גדול, שהוא מצד עצמו אדם גדול מאוד. אבל בין החסידים המסתופפים בצילו, אנו רואים שאף שישנם כמה מהם שאכן מתעלים להיות גם הם אנשים גדולים, אבל לא יאידך רואים גם שחסידים מסוימים - המתהלכים במחיצתו של הצדיק ומכירים אותו - יהיו גרוועים יותר מסתם אנשים שאינם מכירים את הצדיק.

מחמת גדולתו של הצדיק אינם מחשיבים דברים פשוטים

הסיבה לדבר היא אכן דוקא משום כך, שהצדיק הוא גדול ונשגב כ"כ, וכאשר אדם זוכה לראות גדלות נפלאה כזאת ורואה את עבודתו של הצדיק שהיא כל כך שלימה ונפלאה, זה עצמו גורם לו שכל הדברים הפשוטים מאבדים חשיבות אצלו.

נקודות:

ליל התקדש החג זוכים לגדלות נפלאה אשר אין כמוה בשאר הזמנים. אע"פ שכל הזמנים הם גדולים ונפלאים - וכל השבתות והי"ט הם זמנים נשגבים ביותר. אך עם כל זה ישנם מועדים שהם 'זמנים נעלים', כלומר שבימים הללו יש התגלות גדולה יותר, והם שעת הכושר להתעלות ולהתרומם ולהתקרב אל ה', וליל הסדר הוא אחד מהזמנים הללו

וכבר אינו מסוגל להתייחס למדרגות קטנות, כי הכל נחשב אצלו כזוטות - כמשחק ילדים: וכי מה? הכי יכול אני להתפלל ללא הרגשת טעם בתפלה? ומה יהיה אילו אני כן ארגיש? וכי איזה ערך יש - להרגשת התפלה הפשוטה שלי?

הוא בז לכל הצדיקים הקטנים - וגם לו עצמו

פעמים רבות מצטרף לזה גם ביטול וליצנות על אדמו"רים אחרים. ואפ"י יהודים יראים ושלמים אינם שוים אצלו כלום. חסידים כאלו מתלוצצים הרבה: "ראית את אדמו"ר פלוני? אתה מכיר את הרבי ההוא? וכי לזאת יקרא 'צדיק'... הוא סובר לעצמו שהוא 'משהו'..."

ומכל זה יוצא שהחסיד הזה בעצמו ג"כ אינו כלום! הוא גם לא מעריך את עבודתו שלו עצמו, ומשום כך סובר שמוותר לו להתרפות ולהתרשל בתפלה ובלימוד, מפני שהלא בין כך ובין כך אין לו שום ערך! הוא חושב לעצמו: "וכי מה ארוויח אם אתאמץ בעבודה ואלמד ואתפלל? הלא לכל היותר יהיה לי פנים רק כאותם 'הצדיקים הקטנים'? נו, אם כך מדוע לי להתאמץ כל כך!"

ונמצא שלפעמים עלול להיגרם מצב הפוך: מי שאינו נמצא במחיצתם של צדיקים, הוא ירא ושלם - ודייקא משום שאין לו השגות גדולות כל כך - וממילא הוא לומד ומתפלל ומקיים מצוות ומדקדק ונזהר בכל פרט ופרט כראוי. ולאידך מי שכן זכה להיות במחיצתו של הצדיק, מתרשל בעבודתו - דוקא משום שיש לו השגות גדולות - ממילא אין בעיניו חשיבות לשום דבר.

העבודה שלך היא גם גדולה מאוד

ומזה צריך אדם להיזהר ולהישמר מאוד, כי זהו 'חסרון' גדול הבא כתוצאה מ'מעלה' גדולה, וצריך הרבה דעת ותבונה לא להיכשל בזה. וצריך להזהיר את החסיד: "ידע לך, כי הן אמת שהרבי שלך הוא איש צדיק גדול ונשגב מאוד, אבל

וכי מי יוכל לשער ולהעריך את עבודת הקודש שלנו?! ויתכן שבבילי סדר שלא הרגישו בו שום הרגשות והארות עדיף ביותר! ועל זה אמר שלמה המלך: "בִּבְקָר זָרַע אֶת זֶרְעָךָ וְלַעֲרֵב אֶל תַּנַּח דִּידְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יְכַשֵּׁר הָזֶה אוּ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּפֶאֱחָד טוֹב." זהו ממש הענין הזה: "בבוקר" כאשר טוב לך, בשעה שאתה מרום טוב לך, בודאי טוב מאוד. אבל גם "ולערב" – אם לא טוב לך כ"כ, אתה שרוי במציאות של 'קטנות המוחין', אזי "אל תנח דידך" – אל תתעצב אל לבך, ואל תיפול לידי יאוש, "כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יְכַשֵּׁר הָזֶה אוּ זֶה" – מפני שאינך יודע איזה יהיה טוב, יתכן שה'ערב' יהיה טוב יותר מאשר ה'בוקר'.

גם לך יש את העבודה שלך, ואין השי"ת דורש ממך שתהיה כאותו צדיק - אלא הוא דורש ממך את כל מה שיש בכוחך להשיג: אסור לך להפסיד את החשיבות של העבודה שלך. עליך לדעת שהעבודה שלך גם כן גדולה וחשובה מאוד במרומים! ו**חובתך היא לקחת את ההתעוררות מהצדיק ולהכניסה אל הכלים שלך, ולומר: גם אני גדול מאוד! ועבודתי היא גם כן גדולה וחשובה!**

לפעמים אנשים פשוטים מתנהגים כדבעי יותר מאלו...

את המציאות הזאת אפשר לראות גם בכלליות. שיהודים פשוטים, הדרים מחוץ לסביבות והשכונות של החרדים והחסידים, והם לא מהקהילות שלנו, אבל הרבה מהם טובים ויראים ומדקקים במצוות יותר מאותם הדרים בערים ובשכונות החרדים והחסידים.

סיבת הדבר היא גם כן כפי האמור, דוקא מהטעם הזה שהוא מתגורר מחוץ לעיר, ואינו נמצא במחיצת האדמו"רים וצדיקים, על כן אין לו השגות גדולות בעבודת ה'. והוא שמח בחלקו ומרוצה מאוד בדרגתו בשמירת היהדות. מצד אחד זו שפלות הבאה מחוסר השגה, כי חסיד היה אומר לו: "מה? אתה מרוצה ממדרגת עבודתך? אם רק תבוא אל הצדיק תראה שלא התחלת מאומה בעבודתך! אין לך במה להתאונן!" אבל לאידך גיסא זו גם מעלה, מפני ש**מהטעם הזה שהוא מרוצה מעבודת ה' שלו, הוא מחשיב**

ומעריך כל פעולה שהוא עושה, ומחמת זה הוא אכן מתחזק לעשות עוד ועוד. ולעומת זאת בין החסידים והיראים, יש פעמים רבות, שדוקא מפני המעלות וההשגות שלו אינו מעריך ואינו מחשיב את התפלה הפשוטה שלו. ואם אתה אינך מחשיב את הדבר הזה, הרי גם לא תעשה אותו! זה יהיה אצלך כדבר שאינו חשוב ואינו נחוץ ממש - 'לא מעלה ולא מוריד'.

להכניס אורו של הצדיק אל תוך הכלים שלו

אדם שיש לו דעת ותבונה, צריך לדעת איך לקבל את האור של הצדיקים; וכדאיטא (בליק"מ סי' לא) בבאיור דברי הגמ' (חגיגה יד): "ארבעה נכנסו לפרדס רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, בן עזאי הציץ ונפגע, בן זומא הציץ ומת, אחר קצץ בנטיעות". כניסה אל ה'פרדס' היינו כשבאים לפני הצדיק, שצריך לדעת איך להיכנס, 'נכנס בשלום', וצריך לדעת גם איך לצאת 'ויצא בשלום', 'לצאת' היינו שהוא לוקח עמו את 'הארות' של הצדיק, ולהכניסם אל העולם העצמי שלו. **זכית לקנות מהצדיק אור גדול ונפלא, אבל אינך יכול להישאר בעולמו הנעלה של הצדיק, עליך לצאת משם ולקבוע את האור בעולמך! שבועלם העצמי שלך תחיה עם ה'אורות' של הצדיק!**

אם המשמעות של עבודת ה' היא 'מדרגות עליונות' - מתיישרים במהרה

ויש לדעת שסידור זה שייך גם בכלליות בעבודת

ב.

לא ידעו אור: ההשקפה הנכונה כאשר אין מרגישים את האור

ה'. אין ספק שעבודת ה' היא דבר גדול ונפלא, וכל מצוה היא דבר נעלה ומרומם מאוד. אבל אם מדברים רק ממדרגות עליונות, יש חשש שיהיו כאלה שיכשלו ויפלו ויתייאשו מאוד: "חשבתי שלאחר כל כך הרבה שנים של התאמצות בעבודת ה' כבר אוכל להשיג איזה מדרגה עליונה - ולמעשה רואה אני שעדיין לא זכיתי להשיג מאומה! סברתי שאגדל להיות ממש כהרבי ר' אלימלך, ולמעשה אני רואה שהלואי שאזכה להיות לכל הפחות כמו חסיד פשוט מהדורות הקדמונים!" וממילא הוא מתייאש לגמרי מעבודת ה'.

כל יהודי הוא צדיק הדור בעולמו

צריך להשיב ולומר לאדם כזה: "לא הבנת כראוי את הענין של עבודת ה'. ישנה מדרגה של 'ועמך כולם צדיקים', כלומר **שכל אדם מישראל יש לו את העולם שלו! אתה יש לך את העולם שלך - ולאחרים יש להם את העולם שלהם! ואתה בעולמך הוא - צדיק הדור!** וממילא אינך צריך להשיג את המדרגות העליונות, מפני שאין כולם שווים בשורשם ובדרגתם זה לזה, הצדיק מסוגל למדרגות עליונות יותר ממך - אבל אין זה ממעט כלל מחשיבות העבודה שלך!" (זאת בנוסף, שאין אנו יודעים כמה עבר הצדיק בחייו, כמה קטנות ונסינות עברו עליו, כמה זמנים עברו עליו שלא הרגיש כלום בעבודתו. וממילא גם אתה אינך צריך להרגיש בתחילה ורוממות בעבודת השם).

אנו במדרגה זו להשליך את הארות, ואנו כן שמחים עם סדר נפלא ומרומם, אבל לכל הפחות נהיה עבדי ה' באופן זה שאם מן השמים רוצים שלא יהיו לנו הארות, נהיה מרוצים בוטא).

מאין יודע אתה איזה עבודה חשובה יותר בשמים?

לכך מצטרפת עוד נקודה נוספת: אין אתנו יודע עד מה, איך מחשיבים בשמים את עבודתנו! ויתכן שגם סדר שלא הרגישו בו שום הרגשות והארות עדיף יותר! וכי מי יוכל לשער ולהעריך את עבודת הקודש שלנו? ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה (קהלת יא, ו): "**בִּבְקָר זָרַע אֶת זֶרְעָךָ וְלַעֲרֵב אֶל תַּנַּח דִּידְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יְכַשֵּׁר הָזֶה אוּ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּפֶאֱחָד טוֹב.**" זהו ממש הענין הזה: "בבוקר" כאשר טוב לך, בשעה שאתה מרום ויש לך 'אור', אזי 'זרע זרעך' - אז בודאי טוב מאוד. אבל גם 'ולערב' - אם לא טוב לך כ"כ, אתה שרוי במציאות של 'קטנות המוחין', אזי "אל תנח דידך" - אל תתעצב אל לבך, ואל תיפול לידי יאוש, "כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יְכַשֵּׁר הָזֶה אוּ זֶה" - מפני שאינך יודע איזה יהיה טוב, יתכן שה'ערב' יהיה טוב יותר מאשר ה'בוקר', יתכן שהעבודה של ה'ערב' חשובה ומרומה יותר בשמים. ואפילו אם אינה חשובה יותר, אבל עדיין "וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּפֶאֱחָד טוֹבִים", שתי העבודות טובים וחשובים בשמים, הן 'עבודת הבוקר' והן 'עבודת הערב'. מפני שכל מה שנותנים מן השמים הוא טוב!

ועל כן צריך לדעת, שכל מה שמדברים אודות גדולת וקדושת ליל הסדר - אין הכוונה שצריך להרגיש כן! אלא כוונת הדברים היא **המציאות שמתרחשת בשעה גדולה ונשגבה זו היא 'נורא**

'אורות' ושם 'מוחין', אבל הוא יושב ומספר ביציאת מצרים ושמה בגאולה שהקב"ה גאלנו ממצרים, הרי זה גדול ונעלה עד מאוד! אין חיוב להרגיש את האורות העליונים, ולא חייבים להתלהב ולהתרגש באמירת ההלל! והן אמנם שאם מתלהבים באש קודש באמירת ההלל וכדומה - בודאי הרי זה משובח, וזה דבר טוב ונפלא עד למאוד, אבל **אם אינך מרגיש ואינך מתלהב, גם זה טוב מאוד!** אדרבה, יתכן שזה יותר נעלה ומרומם!

תשמח כמה שנותנים לך מן השמים

הרה"ק מלובלין ז"ע אמר על הפסוק (דברים ז, ט): "**וּמִשְׁלַם לְשׁוֹנְאָיו אֶל פְּנֵי הַלְּהָבִידוֹ**", שאם אדם הוא חלילה שונא ה', אז יתן לו השי"ת 'על פניו' את מה שהוא מחפש: כלומר אם הוא מחפש כבוד - יתן לו השי"ת כבוד! אם הוא רודף בצע ותאב לממון - יתנו לו ממון! וסיים ואמר: **ואם הוא מחפש מדרגות - אזי יתנו לו מדרגות! אבל בכל זאת הרי זה בגדר 'להאבידו' רח"ל.**

דברים אלו הם דברים חריפים ונוקבים חדרי לב, אבל הלימוד הוא: אתה תעשה מה שציוותה לך התורה! מדוע אתה מתעצב שאינך מרגיש מאומה? לא צריך לרוצות לך כן הרבה - חובתו של אדם היא לקיים את רצון ה'! ורצון ה' הוא שבאמת תדע את כל העניינים של הסדר, עליך להתכונן בהכנה רבה לקראת ליל הסדר, עליך להתפלל ולעשות את מה שבידך לעשות. אבל לאידך גיסא **עליך להיות 'עבד נאמן', אם נותנים לך 'הארה' מן השמים - תקבל, ואם לא רוצים בשמים שיהיה לך 'הארה' - אזי טוב לך כן!** (צדיקים היו במדרגה כזאת, שפעמים רבות הם השליכו את הארות ואת המדרגות שנתנו להם מן השמים, אבל אפילו שאין

חג הפסח - יום גדול וקדוש

גדולת וקדושת ליל הסדר היא נורא נוראות. בדרך כלל הדרשנים שמעוררים את הציבור לקראת חג הפסח, אומרים רק את הדרשה מהסוג הראשון, עד כמה הלילה הזה הוא קדוש ונפלא, אבל אינם אומרים הדרשה השניה עד כמה אפשר להשיג בכל פעולה קטנה שעושים בימי הפסח. וטענתם בפיהם שאת זה לא צריך להבהיר, כי היצר הרע כבר יעורר מספיק על הדבר הזה, שלא לבוא אל הסדר ביראת הכבוד כפי הראוי, אדרבה צריך תמיד להבהיר את גדולת וקדושת הלילה הזה.

וכי יתכן שהיהודי הפשוט יהיה לו סדר נאה יותר?

אבל באמת צריך כן לבאר את הצד השני של המטבע. מפני שאם לא, הרי יתכן שיישב יהודי פשוט בליל הסדר בשמחה ובהתרוממות, והמבקש יישב מלא עצבות וייאוש. הוא רצה להרגיש את קדושת החג, אבל לבו סתום ואטום ולא זכה להרגיש מאומה. **במשך כל הסדר הוא ינסה להלהיב את עצמו, הוא יתאמץ לעורר את נפשו ולהתלהב, אך ללא שום הצלחה, ובמשך כל הלילה יתעצב אל לבו.** ונמצא שהפשוט שיש לו 'שולחן עורך מציאות, שהיהודי הפשוט שיש לו 'שולחן עורך רחב' והוא שמח עם ליל סדר פשוט, יהיה לו סדר נעלה יותר מאשר העובד ה' היתכן כדבר הזה?

לא צריך להרגיש את האור

ועל כן צריך גם לומר דרשה הפוכה: דע לך, שחג הפסח הוא חג גדול ונפלא עד מאוד, זהו זמן נעלה ומרומם ביותר. ועל כן עליך לדעת, שכאשר יהודי פשוט יושב בליל הסדר בפשטות, ואין לו שום

נוראות - בין אם אתה מרגיש כך ובין אם אין אתה מרגיש כך! אבל בכל אופן עליך לשבת בסדר בשמחה פשוטה, שאתה מקיים כעת רצון ה'.

הסיפור מהרה"ק מלובלין זי"ע

ידוע הסיפור מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע: פעם אחת היה חסיד שהתכונן הרבה לקראת ליל הסדר. אבל בליל הסדר הראשון הרגיש בלבול הדעת מוחלט, אירע שם איזה דבר ונעשה שם מהפיכה, והוצרך לומר את כל ההגדה במרוצה ובחיפזון, ולא היה לו שום מוחין. החסיד נשבר ליבו בקרבו מהאופן שבו ערך את הסדר הראשון. לעומת זאת, בליל הסדר השני, חזר שוב והתכונן כראוי לקראת הסדר, ולמעשה הסדר התנהל טוב מאוד, ממש לעילא ולעילא. והיה בטוח שהסדר השני היה נפלא ביותר.

לאחר חג הפסח בא אל הרבי מלובלין, אמר לו הרבי, "הסדר שערכת האיר מאוד!" וחשב החסיד

לעצמו: "בודאי שכוונת הרבי על הסדר השני!". אבל אח"כ המשיך הרבי ואמר: "כוונתי היא על הסדר הראשון! הסדר השני לא היה גדול במעלה כהסדר השני! הסדר הראשון האיר באור גדול!".

לעולם אינך יודע איזה עבודה חשובה יותר

זה כוונת הפסוק: "אינך יודע" - כלומר אין בידך כלים למדוד איזה עבודה חשובה יותר! בודאי שאין שום הכרח לומר שמי שעורך סדר ואינו מרגיש שום התרוממות הוא יותר נעלה! אין בזה שום כללים, לפעמים כן - ולפעמים לא. אין שום הכרח ש'כן' - ואין שום הכרח ש'לא'; אינך יודע! ואין אתה צריך לדעת הכל! עליך לדעת רק דבר אחד בלבד: תעשה את רצון ה'! פעמים רבות ישנם עובדי ה' שיש להם טעות בכלליות עבודת ה', הם הולכים במהלך שהם רוצים להיות בטוחים בוודאות בדרכם, הם שואלים: אני רוצה לדעת מה אני יכול לעשות כדי שאהיה בטוח שעשיתי את הדבר הנכון והצודק? יש להשיב לו ולומר:

ג.

יוצאים ביד רמה:

בחג הפסח נקבע שינוי מוחלט בעצם מציאותינו

ברגע שאתה רוצה להיות בטוח - כבר נכשלת! ומי מבקש ממך להיות בטוח? השי"ת לא ציפה שתהיה בטוח! אתה תעשה את המוטל עליך - וכפי יכולתך לעשות, ותבטח בה' שלא יעזוב אותך! ועד היום הגדול שלעתיד לבוא אף אחד אינו בטוח.

תפקיד האדם להכין את עצמו לחג ואח"כ להיות מרצה בכל אופן שהחג יתנהל

מסקנת הדברים העולה מכל האמור - יסוד נפלא שנוגע לא רק לחג הפסח, אלא גם לכל שאר הימים טובים, ובכלליות בכל עניני עבודת השם: זמן גדול הוא טוב מאוד, אבל צריך לדעת שזהו כמו צדיק גדול, ועל כן צריך להיזהר מאוד לקבל את זה באופן הראוי והנכון. ועל כן, כאשר קרב ובא זמן גדול, צריך לזכור: הזמן הוא אכן 'גדולות', אבל הישמור והיזהר לא להתקלקל מה'גדלות'! אל תתעצב מזה! תהיה שמח ופשוט! הלא יודע אתה בנפשך שעשית הכנה טובה, ומאן ואילך תקבל את מה שנותנים לך מן השמים!

'חמץ' ו'יצר הרע'. אבל במצב שאנחנו שרויים בו כהיום, אין זה נחשב בגדר 'חמץ' כלל, אי אפשר לדרוש מאתנו להתנהג באופן זה, היום אנו חיים כך, וזה פשוט חלק מחיינו, אין לנו שום אפשרות לעקור את זה מאתנו, זה המצב שלנו. ונמצא שלעת עתה אין זה 'יצר הרע', אבל לגבי המדרגה של לעתיד לבוא, זה נחשב בגדר 'יצר הרע'.

משוקעים בהרגלי החיים של המצרים

זו הייתה המציאות גם כשהיו בני ישראל בגלות מצרים, הם היו מקושרים אל המצרים; וכפי שנאמר בפסוק (דברים ד, לה): "גוי מקרב גוי", הם היו משוקעים לגמרי בטומאת מצרים, בבחינה של "לא בדילי מיניה", הם לא היו מסוגלים להתנתק מהם, והיה קשה להם מאוד לשנות ולהחליף את כל מהלך החיים ולעקור את כל ההרגלים שלהם. כאשר בני ישראל נגאלו ממצרים, ניתק השי"ת את כל הקשרים שהיה למצרים עם כלל ישראל, לא רק את הגוף גאל השי"ת משם, אלא גם את הנפש שהייתה משוקעת שם, הוציא השי"ת מההרגלים של טומאת מצרים.

חובתנו כעת לצאת מה'מצרים' שלנו

כהיום גם יש לכל אחד את החמץ וה'יצר הרע' שלו - כל אחד לפי ערכו - מה שדורשים מן השמים שהוא יחליף ויעקור לגמרי. אבל הקושי הוא: "חמץ לא בדילי אינשי מיניה" (ר"ן פסחים א), כל אדם מקושר מאוד במצבו ואינו מסוגל לצאת משם. קשה מאוד לצאת מהחמץ, ממש כפי שבני ישראל היו מקושרים במצרים - כך גם אנחנו מקושרים ל'חמץ' שלנו. ועל כן ממש כפי שבימים ההם ניתקו כלל ישראל את כל הקשרים שהיה להם עם המצרים, כמו כן גם עתה, צריכים אנו לצאת מהחמץ שלנו, ואנו צריכים לנתק את עצמינו לגמרי מזה.

פועל דמיוני: אנו מבערים את החמץ לגמרי

ועל כן עושים כלל ישראל בחיצוניות 'מעין' דבר זה, הם מנתקים את עצמם מכל מיני הקשרים שיש להם עם החמץ הגשמי, מנקים ומצחצחים, מכשירים ומבטלים ושורפים ומבערים, עד כדי

כך ש'פנים חדשות באו לכאן', כל חדרי הבית מקבלים צורה חדשה, כל הדירה היא פסחדיג, הכל נראה אחרת. מפני שבפנימיות גם עושים כן, קורעים ומנתקים את כל הקשרים שהיה לנו עם ה'חמץ', וכל אחד נעשה 'כבריה חדשה'.

הצעד הראשון: להשתנות לאדם אחר!

זה מלמד אותנו בכלליות: 'ראשית ההתחלה' של עבודת ה', צריך להיות באופן זה, שאדם יתחלף לגמרי מן הקצה אל הקצה. שמעתי מרבי יצחק הוטנער זצ"ל (בעל פחד יצחק) שאמר: "תשובה אינה 'להשתפר' - תשובה היא 'להשתנות'!". כלומר, הדבר הראשון שמדברים, אינו שעליך להשתפר ולאן אתה צריך להגיע - זהו הדבר השני. אבל ראשית הדבר היא, עליך לדעת שאתה צריך להשתנות! ובמילים אחרות: עליך לצאת מהחזקה הקודמת שלך! אתה צריך להיות מוכן לשנות את המצב! כאילו אתה עובר כעת לדור במדינה אחרת ובסביבה אחרת לגמרי, מקום שהאוויר הוא אחר וההתנהגות של בני אדם אחרת, והכל באותו מקום שונה לגמרי. שינוי מוחלט כזה עליך להיות מוכן לעשות בנפשך, להשתנות ולהתחדש כבריה חדשה בעבודת ה'.

יהודי יכול תמיד לצאת ממצרים

כל אדם יש לו קשר מסוים למדרגתו שהוא שרוי בה עתה. כלומר שהוא מקושר ל'מצרים' שלו, הוא לא בדיל מה'חמץ' שלו. הוא 'זקוק' מאוד לדבר פלוני והוא 'זקוק' לדבר אלמוני, הוא סבור שהוא ממש אינו מסוגל להתקיים בלא כל הדברים הללו. הרי זה ממש כמו אדם שיש לו התמכרות לשתיית משקאות חריפים או להרגלים אחרים גרועים מכך ח"ו, והוא אינו יכול להתנתק מהם. כמו כן יש לכל אדם שעבדו להרגלים הרעים שהוא הורגל אליהם. אבל אצל בני ישראל אין כזה מושג: אתה יכול לעקור את ההרגלים שלך, יש לך כח לצאת ממצרים! אתה רק זקוק לרצון חזק! תנתק מטומאת מצרים! תאמר פעם אחת: לא! תחליט בנפשך אני הולך להתחזק! אני אומר פעם אחת ולתמיד: "לא! אני משליך את הכל!"

נקודות:

בחג הפסח צריכים להתרומם ככלי תעופה, צריך להתנתק מכל הקשרים ש'הרגילות' מושך את הרצון למטה. ועל כן אסור לאכול בחג הפסח שום 'חמץ' - מפני שבזמן זה של 'שינוי' - הרי זה 'יצר הרע'. וכמו כן צריך הרבה חומר בעירה (דלק, גאזאלין), כדי שכלי התעופה יוכל לרחף באויר, אלו הם כל מצוות הלילה, אוכלים מצה ומרור, ועורכים כל הסדר לפרטיה ודקדוקיה שכל אלו הם חומרי הבעירה כדי להתנתק מהרגלים ושגרת החיים

~
בליל פסח הייתה התגלות נוראה ונפלאה; וכפי שאומרים בהגדה: "ובמורא גדול - זו גילוי שכינה". זו הייתה מציאות ש'נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם". זה היה הגורם של הראשית וההתחלה, שבני ישראל הצליחו לנתק את עצמם מהקשרים עם המצרים

כלי תעופה זקוק לכוחות אדירים כדי להתנתק מכח המשיכה

לאחר שאדם הצליח לנתק את כל הקשרים שקישרו אותו ל'מצרים', הוא כבר יכול לאכול חמץ. והרי זה דומה ממש ל'כלי תעופה' (עראפלא) שבשעה שמתנתק 'מכח המשיכה' החזק (ג'רעוויטי') הוא נוסע במהירות גדולה מאד ו'בחיפזון' עצום, עד שמנתק את עצמו מהקרקע ועוקר את עצמו מכל הכוחות המושכים ומקשרים אותו כלפי מטה ומתרוםם כלפי מעלה.

בחג הפסח יש צורך להשתמש בכוחות אדירים להתרום מן הארצייות

בחג הפסח צריכים להתרום ככלי תעופה, צריך להתנתק מכל הקשרים ש'הרגילות' מושך את הרצון למטה. ועל כן אסור לאכול בחג הפסח שום 'חמץ' - מפני שבזמן זה של 'שינוי' - הרי זה 'יצר הרע'. וכמו כן צריך הרבה חומר בעירה (דלק, גאזולין), כדי שכלי התעופה יוכל לרחף באויר, אלו הם כל מצוות הלילה, אוכלים מצה ומרור, ועורכים כל הסדר לפרטה ודקדוקיה שכל אלו הם חומרי הבעירה כדי להתנתק מהרגלים ושגרת החיים. ולאחר מכן אתה כבר מסוגל להיות יותר במנוחה ושלוה: ואלו הם ימי הספירה הקדושים, שאז אפשר להתקדש ולהתעלות. כלומר, שהתנהגותך תהיה כמו אדם שכבר אינו מחובר ומקושר לתאוות החומריות וכדומה, ואע"פ שעדיין לא הצלחת לנתק את עצמך מהתאוות הללו לגמרי, מ"מ הרצון שלך הוא כבר לא להיות משועבד לזה. ומכאן ואילך תוכל להתחזק ולהתעלות ממדריגה למדריגה, עד שתהיה נעלה ומוזכך בשלימות.

הכל מתחיל לבליל הסדר - העיקר הוא 'הכנה'

הכל מתחיל בכח של 'ראשית' שהיה לבליל הסדר, שאז הוא הזמן שמתרוממים ומתעלים! אבל כפי האמור, לא צריך להרגיש את זה, אין לזה שום קשר להרגשים. יתכן שיהיו אנשים שירגישו הרגשים נפלאים אבל אליבא דאמת אין זה שום התחלה לכלום. אלא העיקר הוא הידיעה, שיודעים שכעת הוא ליל הסדר! ולא צריך שיהיה שום דבר יותר מזה, זהו הסדר! אם אתה התכוננת כראוי אזי יש לזה את כל הסגולות שיש לסדר. אבל אין שום הבדל אם אתה מרגיש או לא, ולפעמים 'חוסר ההרגש' נותן כוחות גדולים יותר, זהו ליל הסדר.

עשרת המכות - 'הכנה' לגילוי שכונה לבליל הסדר

לבליל פסח הייתה התגלות נוראה ונפלאה; וכפי שאמרם בהגדה: "ובמורא גדול - זו גילוי שכונה". זו הייתה מציאות ש'נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם". זה היה הגורם של הראשית וההתחלה, שבני ישראל הצליחו לנתק את עצמם מהקשרים עם המצרים. כל המכות והמופתים היו רק 'הכנה' לכן שכאשר יהיה 'גילוי שכונה' הם יימשכו אל הש"ת. מפני שהם היו כל כך מקושרים ואדוקים עם המצרים, שאילו לא היו מוכנים כראוי הם לא היו נמשכים אל הש"ת - אפי' באמצעות גילוי שכונה! מפני שיתכן שיהיה הגילוי שכונה הגדול ביותר אבל למעשה לא יפעל כלום על האדם; וכפי שנאמר (שיר השירים ה, ד): "דוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹר וַיְמִיעַ הַמָּו עֵלָיו", ובכל זאת אינו יכול להתנתק: "רְחִצְתִּי אֶת רַגְלִי אֵיכָכָה אֶטְבֵּם", אבל באמצעות ההכנה הראויה והנכונה מקודם, אזי הש"ת מסייע שכאשר יהיה "המורא גדול זו גילוי שכונה", יהיה "לְכַתֵּב אַחֲרַי בְּמִדְבָּר" וכך לבוא ולהתעלות להיות ראויים לקבל התורה..

לקולו, ואכן תיכף מיד אח"כ הגיעה אליו משלחת נכבדה מעיר 'דויקוב' ובידם הזמנה לבא לכהן פאר כאב"ד בעירם. ורבנות 'דויקוב' היתה נחשבת לרבנות חשובה, כי היתה עיר גדולה וחשובה, והיו בה הרבה נגיידים ובעלי בתים נכבדים, ולכן לענין פרנסה היתה רבנות זו נחשבת ביותר, נעתר הר"א לבקשתם והגיע לכהן פאר כרב העיר דויקוב.

והיה כ"ק מרן רבינו רגיל לומר: 'אונז דארפן אלע מכיר טובה זיין דעם רבי ר' אשר'ל, ווייל ווען גישט דער רבי ר' אשר'ל וואלטן מיר אלע געווען חזונים...'. (צריכים אנו כלנו להכיר טובה אל הרבי ר' אשר'ל, שהרי לולא עצתו של הרבי ר' אשר'ל היינו כלנו - נכדי הר"א - חזונים...).

כאשר הגיע הר"א לדויקוב בפעם הראשונה, דרש בביהמ"ד של העיר דרשת פתיחה לרגל התמנות, ודיבר שם דברים חריפים ביותר על חובת בני העיר לקבל את הנהגת התורה בהדרת הרב, כמו שהארכנו במקו"א. ומספרים כי הרבי רבי אשר'ל היה נוכח שם [שהרי ע"פ עצתו הגיע לרבנות זו], ופנה אל הר"א אחר דרשתו ואמר לו: 'אליעזר, במתינות! שלא ידבר עמהם בחריפות כזאת תיכף בהתחלת רבנותו. אכן באמת היו דיבורים אלו נצרכים ביותר, כי אע"פ שדויקוב היתה עיר חשובה מצד פרנסה וכבוד הרבנות, אבל מצד שני היתה בעיר דויקוב כמה אינשי דלא מעלי, ואף היו שם ממש רשעים גמורים ומוסרים, והר"א סבל מהם צרות צרורות. ולכן ראה הר"א להקדים אליהם דברים תקיפים ביותר, למען ישמעו וייראו ויקבלו את הנהגתו.

וסיפר הרה"ח ר' יאשע [יוסף] ליפשיץ ז"ל, כי פעם בא הרבי ר' אשר'ל לדויקוב, ואמר לבני העיר: 'איך האב ענק געגעבן א געזונטן רב, עטס האטס געמאכט פון אים אש און פראך' (אני נתתי לכם רב בריא, ואתם עשיתם ממנו שבר לך), כי נהיה חלוש [פאָרדראַט] לגמרי מרוב געמדת נפש שהסבו לו, כי היו שם כמה רשעים גדולים, (פאָרצייטישע רשעים) שלא בחלו בשום תחבולה להצר את צעדיהו.

הרה"ק מראזוואדוב זי"ע בעודו אברך צעיר, היה צריך להשתמש מעבודת הצבא, וברח והתחבא בראפשיץ אצל דודו הרבי ר' אשר'ל. פעם אחת ראה אותו הרבי ר' אשר'ל ואמר לו: 'משהילע, וואס ביסטו אזוי בלייך? אפשר דארפסטו עסן פעטע דזשעמייאקעס?' (משהילע, למה אתה חיזור כל כך? אולי צריך אתה לאכול תפוחי אדמה שמנים?). שנים ארוכות אח"כ, בהיות הרה"ק מראזוואדוב לעת זקנותו, התבטא פעם ואמר, כי 'המוחין' שלו לפני התפלה הם בעומק כוונת הרבי ר' אשר'ל באותה מימרא, ובוה הוא עובד את עבודתו בקודש כהכנה לפני התפלה.

הרה"ק הרבי ר' אשר מראפשיץ זי"ע היה חתנו וממלא מקומו של הרה"ק בעל 'זרע קודש' מראפשיץ זי"ע. ובסוף ימיו מסר הרה"ק מראפשיץ את הרבנות בעירו לחתנו הרבי ר' אשר'ל, וכך גם מסר לו את הנהגת העדה, ועוד הוסיף ונתן לו את שם משפחתו המיוחסת 'רובין', ולו ולבניו לקח את השם 'הורוויץ' כשם משפחת אבי אמו הרה"ק רבי איציק'ל מהאמבורג זי"ע.

סיפר כ"ק מרן רבינו זי"ע כי בסוף ימיו של הרה"ק מראפשיץ היה בנו הרה"ק הר"א מדויקוב זי"ע מתעסק בבנין בית חדש עבור אביו הק', אמר לו הרה"ק מראפשיץ: 'פאָרע דייך גישט, ס'איז גישט פאר דינעט וועגן...'. (אל תתעסק בזה כל כך, זה אינו עבודה...), שהרי הבית יעמוד עבור הרבי ר' אשר'ל שימלא את מקומו. ובענין זה סיפר הרה"ק רבי יהודה'לע מדויקוב זי"ע, כי אכן הרה"ק מרדכי'ן זי"ע היה תמה ואומר: 'גישט צו פארשטיין דעם צדיק דעם חכם, מען האט אזוינע קינדער און מען גיבט אלעס פאר'ן איידעם' (אין להבין את 'הצדיק החכם' - כך היה מכנה את הרה"ק מראפשיץ - יש לו בנים כאלו, והוא נותן את הכל לחתנו).

ואכן אחר פטירת הרה"ק מראפשיץ מילא הרבי ר' אשר'ל את מקומו, וכך נשאר הר"א אחר פטירת אביו הק' ללא שום מקור פרנסה, כי עוד לא נתקבל לרב בשום מקום. שכן אָחיו הק' כבר כיהנו ברבנות בחיי אביהם, שכן הרה"ק מראפשיץ ירש גם את הרבנות של העיר 'לינסק', מאביו הרה"ק רבי מנחם מענדל מלינסק זי"ע, ואת הרבנות מסר בחייו לבנו הרה"ק ר' אברהם חיים זי"ע. כמו"כ בנו הרה"ק ר' יעקב ממעליץ זי"ע, כבר כיהן אז כרב בעיר 'קאלבסוב' [ורק בסוף ימיו, בשנה או שנתים האחרונות לחייו, עבר לכהן ברבנות במעליץ]. ולכן סברו הכל כי הרבנות בראפשיץ תישאר עבור הר"א, אבל משנתמנה הרבי ר' אשר'ל לרב בראפשיץ נשאר הר"א מחוסר פרנסה. ואשר על כן פנה הר"א להתעסק במסחר. פעם התעסק הר"א במסחר היין, ותקופה אחרת התעסק במכירת עורות, אבל בכל עסקיו אלו לא הצליח, והפסיד את כל כספו, כי היה מטבעו 'בטלן' ולא היה זה מיועד עבורו.

והנה הר"א היה בעל קול ערב והיה בעל מנגן נפלא מאד, ואף חיבר בעצמו כמה ניגונים. ובאותה תקופה שחיפש אחר מקור פרנסה, שמע כי מת החזן ב'לאנצהוט', וקהילת לאנצהוט מחפשת חזן, הלך הר"א והציע את עצמו להיות החזן ב'לאנצהוט'. אבל אז שמע גיסו הרבי ר' אשר'ל מזה, ואמר לו: 'וואַרט צו, ביז ס'וועט נודמן ווערן א שענערע פרנסה' (המתן מעט, עד שתודמן לך פרנסה נאה יותר). שמע הר"א

מוקדים להשיג הגיליון מידי שבוע:

50504123020 לכל עניני הפצה ניתן להתקשר ל:

בית שמש:

חפציבה - ביהמ"ד החסידי מרכזי ארונות 18 ■ בית המדרש תולדות אהרן ■ קריה בית המדרש דעעש ■ יפה נוף בית המדרש יוניץ ■ רמה ב' - בית המדרש שאץ ■ בית המדרש ויצב אברהם ■ רמה ג' - בית המדרש דז'יקוב ■ בית המדרש הרב רבינוביץ ■ רמה ד' 1 - בית המדרש אמישנוב ■ רמה ד' 2 - בית המדרש קהילות החסידים ■ רמה ד' 3 - בית המדרש תפארת מרכזי קשוי

ירושלים:

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין ■ עין יעקב ■ ספרים וינקל ■ ביהמ"ד משכנות הרועים ■ רחוב אלקנה 14

בני ברק:

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין רח' מהרש"ל 18 ■ סאטמר ספרים געשעפט ■ בנדיקט ספרים ■ וזינצע ספרים געשעפט ■ סופר מילר ■ מכולת קרליבך

מוקדים להשיג הגיליון עם מסילת ישרים באידיש:

ירושלים:

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין ■ ביהמ"ד תולדות אהרן ■ עין יעקב ■ ספרים וינקל

בית שמש:

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין רח' רמה ב' - בית המדרש רמ"א מהרש"ל 18 ■ סאטמר ספרים געשעפט

בני ברק:

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין רח' מהרש"ל 18 ■ סאטמר ספרים געשעפט

בס"ד
מודעה
גליון מוגדל לפסח
יהיו נמצאים בעיה בכל המוקדים
ביום ב' י"ב ניסן